

FÓIA DIECESANĂ.

Organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeșului.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

<p>Prețul Abonamentului : Pentru Austro-Ungaria pe an . . 5 fl. — cr. " " " " pe $\frac{1}{2}$ an . 2 " 50 " " România și străinătate pe an . 14 franci " " " " pe $\frac{1}{2}$ an 7 "</p>	<p>Prețul inserțiunilor : Pentru publicațiunile oficiale, concurse, edicte etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până la 150 cuvinte 3 fl., până la 200 cuvinte 4 fl., de aci în sus 5 fl.</p>	<p>Correspondințele sînt a se adresa redacțiunii „FÓIA DIECESANĂ“; eră banii de prenumerațiune și inserțiuni la Tipografia diecesană în Caransebeș.</p>
--	---	--

PARTEA ÓFICIOASĂ.

Inaltul Ministeriu reg. ung. de culte și de învătămîntul public cu ddt 21. Octomvrie a. c. Nr. 40,563. a dat dreptul de publicitate pe anul școlar 1890/91. pentru clasa a șaptea de nou deschisă la gimnasiul evangelic reformat din *Satmar*.

Sâmbătă și Duminecă în 20 și 21 I. c. s'a chirotonit de diacon apoi de presviter *D. Iosif Muraru*, ales și întărit de paroch în comuna bisericească *Cubin* în ppviteratul *Panciovii*.

Duminecă în 21. I. c. s'a chirotonit întru diacon *D. Dr. in teol. Traian Bădescu*, secretariu consistorial.

PARTEA NEOFICIOASĂ.

Proiect de lege

despre instituțiunea pentru îngrijirea copiilor mici.

Cap I.

Problema instituțiunii pentru îngrijirea copiilor mici și instituttele puse în serviciul acestui scop.

§. 1. Problema instituțiunii, pentru îngrijirea copiilor mici, se cuprinde parte în a ferii pe copii dela trei până la șase ani prin îngrijirea de aproape de pericolele, ce i-ar putea ajunge în absența părinților lor, parte în a promova dezvoltarea lor corporală, spirituală și morală, prin dedarea lor la buna ordine și la curățenie precum și prin dezvoltarea abilității lor într'un mod corespunzătoru etății lor.

§. 2. Spre ajungerea acestui scop servesc: 1. Instituttele pentru îngrijirea copiilor, conduse de institutoare, eventual institutori de copii — calificați resp. calificate. — 2. Asile, seau pentru anul întreg, seau proviso-

rie numai pentru timpul de veară. Aceste se conduc de îngrijitoare corespunzătoare și în privința morală și în cea intelectuală.

§. 3. Institute pentru îngrijirea de copii și asile de copii pot ridica și susținea — cu observarea condițiunilor satorite în §§. 6—13 din acest proiect de lege: statul, comunele, confesiunile, peiscanele juridice și privații. În privința obligamintelor comunelor dispun §§. 14—20 ai acestui proiect de lege. Comunele, confesiunile și persoanele juridice nu sînt obligate decât se arete inspectorului de școale regesc deschiderea institutului pentru îngrijirea de copii, respective a asilului de copii, eară persoanele private sînt obligate a cere voe dela inspectorul de școale regesc pentru înființarea institutului respective al asilului.

§. 4. Toți părinții, seau tutorii din localitățile, în cari există un institut seau asil de copii, sînt obligați a trimite copii resp. tutelații lor în respectivul institut; se exceptionează numai aceia, cari vor dovedi, că copilul, fie acasă, fie într'alt loc undeva, are încotinu căutarea și supraveghierea recerută. Acei părinți, sau tutori, cari nu produc această dovadă, nici după provocarea din partea autorității competente și nici nu-și trimit copii, sau tutelații lor în institutul de îngrijire, seau în asil, pot fi pedepsiți de primăria comunei cu o pedeapsă de 10 cruceri până la 50 de florini în favorul casei institutului de îngrijire, seau al asilului. Această pedeapsă se urcă gradatim și se poate aplica de repetite ori.

§. 5. A primi în institut, ori în asil, copii bolnavi, seau hăbăuci, este oprit. De altmintrelea în privința sanitară au valoare și pentru aceste institute dispozițiunile din §§. 27—35 ai art. de lege 14 din 1876. și cele din §. 3. al art. de lege 22. din 1887.

Cap II.

Recerînțele institutelor pentru îngrijirea copiilor și a asilelor.

§. 6. Institutele pentru îngrijirea copiilor și asilele

de copii trebuie să fie zidite corespunzător cerințelor sanitare și celor de siguranță contra focului. Zidirea trebuie să aibă încăperi de ajuns; acestea trebuie să fie spațioase, luminoase ușor de aerisat; — într-o sală pot fi puși cel mult 80 de copii socotit pentru fie-care un spațiu de cel puțin 0.8 metri quadrati. Casa în liber trebuie să aibă un loc potrivit de joc, sădit, unde numai se poate, cu arbori. Localurile școalelor în timp de ferii se pot folosi spre scopul asilelor de vară.

§. 7. Sub îngrijirea unei institutoare de copii, seau a unei îngrijitoare dintr'un asil nu se pot da mai mult de 80 de copii. Îndată ce numărul copiilor a trecut peste 80, institutoarei trebuie să i se pună la dispoziție o a doua îngrijitoare, drept ajutoriu.

§. 8. În instituttele pentru îngrijirea copiilor mici și în cât se poate și în asilele de copii permanente (care se țin peste anul întreg) copii trebuie să fie instruiți în rugăciuni, în vorbirea la înțeles și cant. Ei trebuie să fie ocupați cu exerciții corporale și cu jocuri potrivite etății lor, din când în când cu devsebit respect la dezvoltarea minții lor. Asemenea trebuie să fie dat copilul la ordine și la curățenie, la purtare cuviincioasă, precum și la lucru de mână, care-i ține atențiunea încordată și-i sporosce abilitatea, fără însă să-i obosească puterile trupesci, seau spirituale. Fiind-că scopul asilelor de vară nu este altul, decât ocrotirea copiilor, de aceea cu drept cuvânt se poate pretinde ca în asilele de vară copilul să fie bine ocrotit, datat la ordine, curățenie, purtare cuviincioasă și să fie ocupat cu jocuri. În asilele de vară pot fi primiți și copii mai mici de trei ani, dar în tot cazul intercați. În instituttele pentru îngrijirea copiilor și în asilele de copii ocuparea acelor copii, a căror limbă maternă nu este cea magiară, se face deodată cu introducerea lor în cunoascerea limbii magiare, ca limbă a statului. Instrucția prescrișă de art. de lege 38. din 1868., ca problemă a școalelor primare nu se poate face în instituttele pentru îngrijirea copiilor.

§. 9. Și instituttele pentru îngrijirea copiilor și asilele sânt a se ținea deschise — cu respectarea relațiilor comunei — de des de dimineața până seara. Autoritatea de inspecțiune locală, prevezută în §§. 21., 23. și 24., poate în timp de eamnă să dea un timp mai lung de ferii, care nu poate însă trece peste o lună.

Cap III,

Despre îngrijitoarele de copii și despre păzitoare.

§. 10. În instituttele pentru îngrijirea copiilor numai astfelu de institutoare (institutori) pot fi aplicate, cari au luat diplome într'un institut de cultură din patrie. Acele institutoare de copii, cari au absolvat în streinătate un curs de instrucție corespunzătoru celui prescriș în §. 33., pentru nostrificarea diplomelor lor trebuie ulterior să depună un esameu de calificațiune, într'un institut din patrie autorisat de ministrul cultelor și al instrucțiunei publice, din limba magiară, din elementele istoriei patriei, din constituție și din geografie.

§. 11. De îngrijitoare dirigente în asile permanente

(cari țin anul întreg) de copii pot fi angajate numai acele persoane, cari au depus examen practic înaintea inspectorului regese de școale și au dat probă, că sânt capabile a funcționa într'un institut pentru formarea și cultivarea îngrijitoarelor de copii, seau într'un institut bine organizat pentru îngrijirea de copii, și dacă despre acest examen produce atestat. Despre calificațiunea îngrijitoarelor dirigente în asilele permanente și în cele de vară ministrul de culte și instrucțiune publică va face instrucțiuni detaiate.

§. 12. În instituttele pentru îngrijirea copiilor, susținute de stat, de comună, de confesiuni și de persoane juridice, institutoarele se denumesc pe vieată; ele pot fi amovate de comitetul administrativ comitatens în (Buda-pesta de magistrat) resp. de autoritaia superioară bisericească numai pentru întrelăsare culpabilă, pentru vre-o transgresiune în contra moralei, pentru călcarea datorințelor ei prescrișe în legi și ordinațiuni, pentru vre-o crimă seau transgresiune, și și aceasta numai pe basa unei disciplinări regulate. Astfelu de sentințe totdeuna sânt a se subșterne ministrului de culte și instrucțiune publică și adevă în cauzele disciplinare a institutoarelor denumite de stat, comune, seau persoane juridice spre a fi încuviințate, eară în cauzele disciplinare ale institutoarelor denumite de confesiuni numai pentru a fi luate la cunoștință. Deacă în contra institutoarelor de copii, aplicate în instituttele confesionale, pentru îngrijirea copiilor, s'a făcut vre-o arătare și totuși nu s'a introdus cercetarea disciplinară, atunci respectiva autoritate superioară confesională, provocată fiind de ministrul cultelor și al instrucțiunii publice, este obligată a introduce cercetarea disciplinară îndată și despre rezultat a face raport ministrului.

§. 13. Salariul institutoarei, seau al îngrijitoarei îl fixează întreținătoriu institutului pentru îngrijirea de copii, seau al asilului, după cerințele locale. Dar acest salariu pentru o institutoare denumită de stat, de comună, de confesiuni seau de o persoană juridică, nu poate fi mai mic de 300 fl. afară de quartir, în orașe cu locuitori preste 10.000 fl. trebuie să fie cel puțin de 400 fl. Salariul unei îngrijitoare de copii, aplicată într'un asil permanent, nu poate fi mai mic de 130 fl. afară de quartir, eară cel al unei îngrijitoare de copii, aplicată în un asil de vară, nu poate fi mai mic de 10 fl. pe lună. Afară de quartir, ori-ce alte naturalii, cari s'ar presta în loc de bani, pot fi socotite în suma salariului.

Socoata în economie.

Cine ceti scie — seria încă scie
Cine poartă socoată în economie
Cine 'i cruțătoriu și bun lucrătoriu
În a sa avere face mare sporiu.

Sânt acum 9 ani de zile, și totuși îmi aduc bine aminte de cuvintele fostului meu profesor de economie C. P. Bărcianu, carele zicea adese ori

„Socoată în economie“. „O economie fie cât de mare, zicea dânsul, dacă se poartă fără socoată n'o duce departe, de aceea D-Voastre, ca fiitorii învățători și cari o să trăiți în mijlocul economilor de o parte — ear de altă parte știu, că și D-Voastre înșive o să vă ocupați și cu economia, — se cuvine a premerge cu exemplu, purtând socoată în economia D-Voastre, și îndemnând și pe alții a face aceasta“. Spre convingere dl profesor ne arăta foloasele ce le aduce socoata în economie, precum și daunele provenite din aceea, că economul nu a întrebuințat de felu socoata în economia sa.

În articolul acesta voiu arăta și eu bunilor cetitori ai acestei foi, în cât imi aduc aminte vorbele fostului meu profesor în ceea-ce privește socoata în economie, precum și unele exemple câștigate din praxa mea ca învățătoriu — econom.

È un adevăr necontestabil acesta, că cumpetul cel reu duce la ruină o avere cu venite cât de mari. Avem destule exemple pretutindenea. Așadară cumpetul cel reu ne sărăcesce, ne duce la sapă de lemn, bine, dar cum se alungăm noi acest mare dușman al nostru?, cumpetul cel reu, dacă chiar acesta e cauza ruinării noastre materiale? Cum și pe ce cale? Eată cum! purtând socoată în economia noastră. Socoata în economie e ca oglinda în care privind îți vezi scăderile și ți-le îndrepti. Socoata în economie arată cât constă în bani averea mișcătoare și nemișcătoare a economului, arată venitele și cheltuelile avute în fie-care zi; arată că după lucrul său are ceva câștig ori nu, scurt zis: socoata în economie arată, dacă economul înaintează va să zică să înavuțesce, sau dacă dă îndrept — sărăcesce.

Omul care nu poartă socoată în economia sa, e ca legat la ochi, și de multe ori se trezesce înglodat în datorii până după urechi, ceace nu se întâmpla dacă purta socoată în economie, căci el vedea cât îi sînt venitele de mari, și se întîndea numai cât îi era straiul.

Mai departe, purtând socoată în economie, omul se dedă la ordine, curățenie, cruțare și punctualitate, și de a purtat cineva numai un an socoată în economia sa, stau bun că nu se va mai lipsi de dânsa.

Dar ca să poată purta cineva socoată în economie trebuie să știe carte, va să zică, să umble în tinerețe la școală, ear dupăce a eșit din școală să nu-și uite de carte, ei să cetească cărți bune, cărți folositoare, din cari să învețe cum să-și lucreze câmpurile, cum să-și crească vitele, ș. a. să țină foi și jurnale, din cari să afle ce se petrece în lumea mare, și cum fac alți oameni învețați dela cari apoi se iee exemple; căci în ziua de astăzi când atâta și atâta trăesc din cărcă sermanului plugarîu, și-l ciupelesc care cum pot din toate părțile, dacă nu e o leacă priceput și să se știe afla într-o omenî, e val de el — căci ajunge cerșitoriu. De aceea se

zice că „Omul care știe carte are patru ochi“, și „de ști carte ai parte, ear de nu ști carte n'ai parte;“ și „omul prost tot de necaz a fost, ear omul cu minte ese înainte“.

Dar nu voiu mai spune vorbe, voiu să aduc un exemplu practic. În satul V. era un om, îl chema Moise Boerescu. El era un om isteț, fălos peste măsură și știa puțintică carte, ba cetia și scria binișor. Dânsul moștenise dela părinți o avere frumoșică, dar luxul peste măsură ce domnea la casa sa, cumpetul cel reu, cheltuelile cele mari ce-î absorbeau toate venitele, îl siliră a face datorii și a ajunge în sfârșit de vorba întregului sat, căci ziceau oamenii: a fost avere la Moise Boerescu, dar n'a fost cumpet, și acum din om bogat au ramas un biet serac. Așa o pățise badea Moise așa zcu, și nu știa sermanul că el singur purta vina că-l copleșise scărăcia, căci cheltuia cu mult mai mult decât avea venite și așa ajunsese la sapă de lemn. El nu purta socoată în economie și nu știa isvorul relelor ce veneau zilnic asupra capului seu. Trecut-au de atunci însă 20 de ani și în acest interval sau făcut mari schimbări la casa lui badea Moise. El numai era omul de odinioară, seracul și călicul aretat cu degetul de copii satului nu, el era acum omul cel mai bogat din sat. Casele se le erau mai frumoase decât ale celorlalți oameni, aveau ferestri mari și luminoase, curte curată și plină de animale de casă, ear de mergeai în lăuntru remănceai uimit de curățenia și rânduiala ce găseai. Pe masă sta deschis pururea un protocol în care badea Moise își însemna venitele și cheltuelile avute în fie-care zi, ear în dreapta mesei vedea un dulap de sticlă plin de cărți așezate în cea mai bună rîndueală; semn cum-că șpăpanul casei era om cărturarîu. Scurt zis: casa lui badea Moise se putea asemăna cu a învățătoriu-lui și a preotului din sat în toate privințele. Badea Moise era acum oin vrednic, ba ce e mai mult fu ales și de primarîu comunal. Oamenii din sat ear începură a vorbi mai des de badea Moise, dar nu ca înainte cu 20 de ani ei cu totul pe altă coardă. Îi nu se puteau destul mira cum badea Moise călicul de odinioară a ajuns la așa stare, la atâta bogăție. Unii ziceau: „vedeți pe Moise Boerescu primarîul nostru cum s'a schimbat, am auzit ba știu și locul de unde a scos bani mulți, taleri și galbină, și de acolo s'a îmbogățit, dar nu de alt unde, că ea el lucrăm și noi, ba poate și mai mult și totuși nu sîntem bogați ca el.“

Alții poate mai înțelepți vorbeau altcum; ei ziceau: vedeți pe Moise Boerescu primarîul nostru, a fost om serac ce-î drept, dar acum cât e de bogat și a ajuns la atâta bogăție numai prin lucru și cruțare; au nu știți că dânsul când era serac era mai fălos decât acum, umbla tot în cisme, tot cu haine scumpe, fuma tutun de cel mai scump, bea adeseori la birt, ținea slugă, era la toate petrecerile și ospetele, ear mucrea lui oh! Doamne că gândeai

că-i o notăreșită. Dar acum cine-l vede pe el bătând birturile, ba mi se pare că nici nu măi fumează, ear de răchie sciu bine că s'a lăsat de tot; apoi hainele pe densus numai sânt toate șinioare ca atunci, muerea lui earăși s'a schimbat în purtare și ambii sânt foarte cruțători și nu dau banul din mână cu una cu doane. Acestea credem noi că sânt cauzele cari l-au ridicat la atâta avuție și nici decât minciunile celor ce zic că a găsit banî; se poate și aceasta — dar noi nu credem. —

Astfelu erau părerile oamenilor din sat despre budea Moise.

Era într'o Duminecă dup' amezî; zi de toamnă din luna lui Octomvrie; soarele respânda o căldură binefăcătoare asupra făpturilor lui Dzeu, ceriul era senin, natura era veselă și dimpreună cu oamenii din sat sërba ziua Duminecii. La casa comunală ca de obicei se strînseseră o mulțime de oameni, tineri și bătrâni spre a-și petrece împreună. Chiar începuseră firul vorbirei despre badea Moise, când eată-l sprinten că vine alătura cu dascălul la casa comunală, spre a se înțelege cu reprezentanța despre unele afaceri comunale grabnice. El putu auzi bine pe unii oameni cari ziceau că densus de aceea e bogat căci a găsit banî. Ne măi putându-se stăpâni și ca să se peardă odată acele minciuni despre densus, păși în mijlocul poporului adunat și cu glasu-l împunătoriu le zise:

Oameni bunî!

De mult am înțeles cumcă D-Voastră partea cea măi mare sînteți de părere că eu m'așî fi îmbogățit de acolo, că adecă așî fi găsit o comoară mare, banî mulți îngropați în pământ; aceasta vë spun din capul locului că e o scornitură, o minciună. Și pentru-ca de aici înainte să nu măi dați crezământ astor felu de minciuni, me ved îndemnat ba chiar silit a ve descoperi lucrurile așa cum au decurs; rugându-ve a me asculta și a-mi urma, căci eu voesc ca fie-care să fie om fericit. D-Voastre cei măi betrâni sciți bine cum-că eu am fost odată om serac, de nu aveam unde să-mi plec capul, și poate azi nici n'așî măi fi pe lume dacă ângerul meu cel bun nu m'ar fi dus la învățatoriul nostru, care mî-a spus calea pe care am să apuc ca să ajung om bogat. Nu pot din destul mulțami acestui mare binefăcătoriu al meu, care așa zicînd mî-a dăruiat viață. Eram dară om serac și nemaî sciînd cum să o duc de pe o zi pe alta mersei la învățatoriul și cerui un sfat în privința aceasta. Domnia Sa — nu-l voiu uita nici odată — vëzcnu-me imi zise: „Bade Moise! precum ved eu D-Ta singur esci vina că îți merge reu, cheltuesci măi mult decât ai venit, am auzit despre starea D-Tale și-mi pare reu, dar te asigur că de vei urma sfaturilor mele, lucrurile se vor îndrepta spre bine; vezi astăzi e Vineri și nu Duminecă și D-Ta totuși porți cisme cu crețuri, cari constau 12 fl., pecând dacă ai purta opinci,

cari ar face tot același serviciu ca și cismele, te-ar consta cel mult 3 fl. și jumătate, eată că cheltuesci prea mult; apoi uite cămeașa D-Tale cu chei și ciurături de o palmă de late, de ce folos sânt acestea? cât timp a perdut muerea D-Tale lucrând la ele? Apoi măi ved că fumezi sugarete fine ca sôlgăbireii, beutura sciu că earăși îți place de minune bine; acestea toate sânt lucruri fără de cari poți fi; dară muerea D-Tale, gândesci că-i o preoteasă; pentru-ce dar' atâtea cheltueli zădunice?, apoi măi zici că ești serac. La D-Ta se adevăresce foarte bine proverbul românesc: „Fală goală traistă ușoară“. Numai prin lucru, prin cruțare și buna chipzuire poate omul să ajungă la ceva, și D-Tale toate aceste însușiri îți lipsesc, ai crezut numai în fală și precum zice proverbul: „Ai crezut în fală, — fală îți-a mâncat capul“. Așa vorbi dl învățatoriul cată-l aici de față, ear eu rușinat și înroșit până după urechi, imi recunoscu greșala cea mare ce am făcut-o și promițendu-i că voiu urma sfaturilor lui, D-Sa imi zise apoi: „Înainte de toate să porți socoată în economie despre toate venitele și cheltuelile avute în fie-care zi, spre scopul acesta D-Sa imi dede un protocol numit „Ziuariul“ și imi arătă cum se însemn în el și cum să-l port; apoi imi măi zise: acest „ziuariul“ îți va fi ca oglinda, în el te uită în toată seara și vezi să nu cheltuî măi mult decât ce câștigi, din contră să cheltuî cât se poate de puțin ca să-ți rămână ceva banî gata, ca să plătesci și detoriile ce le ai; măi departe fi lucratoriul, bărbat, harnic și foarte cruțatoriul, nu da banul pe lucruri fără de cari poți fi, căci atunci vine vremea de trebuie se vinzi lucruri cari îți trebuie, retrage-te dela toate faptele urite, fi om de omenie și stau bun că îți va merge bine“. Aceste fură povețele dlui învățatoriul, Dzeu se ni-l țină întru mulți ani. Eu mulțamindu-i am eșit oare cum mulțamit dela densus, vorbele acelea le-am pus bine după ureche și de atunci am tot purtat socoată în economie și lucrurile se îndreptară vëzînd cu ochii. De atunci sânt 20 de ani trecuți și char Domnului am ajuns unde me vedeți. Anul dintăiu când am purtat socoată am vezut d. e. luna aceea am cheltuit pe sare atâta, pe săpun atâta, pe tutun atâta, pe beatură atâta etc., la finea anului am vezut că pe sare am cheltuit 20 fl., pe săpun 8 fl., pe tutun 18 fl. 20 cr., pe beatură 29 fl. 46 cr. etc. scurt zis la finea anului am vezut că am avut venite de 1275 fl. ear cheltueli de 1325 fl. va se zică am cheltuit cu 50 fl. măi mult decât am avut venit. Atunci mi-am zis: Hei Doamne! că am cheltuit cu 50 fl. măi mult decât am avut venit; dar de unde am avut acesti 50 fl. de i-am cheltuit? atunci imi adusei aminte că i-am luat împrumut dela jupănul Glattstein; închisei „Ziuariul“ și scărpinându-me după ureche trist și gânditoriul me apropiat de cupatoriul cald.

(Va urma).

George Asaki.

Desvălirea statuei lui Asaki, dacă e sărbătoare generală pentru toți ce se interesează de comun de mișcarea culturală a României, este o zi mare pentru presa română.

Asaki a fondat cel dintâiu ziarul în limba română în Moldova. El și un Eliade sunt întemeietorii ziaristicii române.

Născut la 1788. în Herța, județul Dorohoiu, a făcut studiile în limba latină, polonă și germană la Lemberg, Ací luă în 1804. titlul de doctor în filosofie.

El a învățat și ingineria; a luat diploma de ingineriu și arhitect și s'a ocupat cu această specialitate până la 1805. când a fost nevoit să plece din țară, ca să se caute. La Viena se ocupă cu pictura și la Roma studii archeologia, Tot atunci, în timpul cât a stat aci, publică diferite sonete ale sale prin ziarele italiene, precum „La Tibru“, „La Italia“ și altele, pentru meritele cărora a fost numit membru extraordinariu al academiei italienești.

La 1812. se întoarce în țară. În Moldova domnia Scarlat Calimach.

Spiritul național începuse în acest timp să se manifesteze cu tărie.

Nu trebuie să credem, că în sec. XVIII., cât a ținut domnia fanariotă, sentimentul naționalității a fost distrus. Aceasta e o eroare. Domnia fanariotă, asupra politică nu a ajuns la alt rezultat, decât să-l comprime, să-l facă a exista numai în stare latentă. El s'a propagat încet-încet chiar prin acei dascălași neînsemnați ce învățau pe copii a cetti carte românească prin tindele bisericilor și în școalele plătite de stat, unde erau socotiți drept a cincea roată la car.

Dar eată că începe mișcarea în Transilvania, eată Șincai, Maior și Clein, ridicând sus stindardul naționalității române, căutând să arete lumii întregi, că suntem Români, că limba noastră e fiica limbii latine, că avem încă putere de viață noi urmașii coloniilor romane risipiți dela Tisa până la Nistru și la Dunăre și dincolo de Dunăre.

Silințele lor nu sunt zădarnice. Ca dintr'un somn și dintr'o lungă amortire, Românii se trezesc în toate ughiurile la sunetul fanfarei lor.

Aceasta este una din cauzele, care face ca sentimentul național să între într'o stare de efervescență și toți să fie gata a se face purtătorii ideilor celor noue, care veniau unele de preste munți, altele tocmai din Franca, de unde o sumă de emigrați căntau să desvoalte gustul pentru literatură.

Eată în trăsuri mari starea Moldovei la venirea lui Asaki în țară.

Spirit iubitoriu de cultură, stăpânit de dragoste pentru țeara sa, Asaki ar voi să introducă deodată între compatrioții sei întreaga cultură apuseană.

De aceea înființează la 1813. în Iași o școală de inginerie practică, compune o algebră, o aritmetică și o geometrie. El devine capul întregii lupte, devine persoana, în giurul căreia se concentrau toate aspirațiunile, toate cercările pentru o înaintare culturală, care începe a porni pe un drum serios.

La 1817. el fondează cu a sa cheltueală un teatru românesc. El însuși apare pe scenă, traduce piese, compune chiar piese naționale. Așa a fost „Petru Rareș“, „Dragoș“, „Păstorita Carpaților“, „Vochița“ și altele drame, care avură un mare succes pe scena teatrului național, așa cum se putuse incropi de Asaki și de alți căți-va ce mergeau alătura cu densusul.

La 1829 Iunie 1. după exemplul lui Eliade din Muntenia, Asaki scoate „Albina Românească“, ziarul politic și literar, și începe propaganda de presă, propagandă, care merge din ce în ce crescând, și dacă foarfecile prea lungi și prea pretențioase ale censurii ciuntiau adesea articolele violente și însuflețite de un patriotism cald, dacă se suspenda apariția unor ziare ce loviau prea puternic în abuzurile și tirănia stăpânirii, idea sămănată de Asaki, propaganda prin presă își făcu drum și deveni arma cea mai puternică de luptă în timpul de grea cumpănă și deveni spriginitoarea tuturor ideilor mari și naționale, ce se iviră în viața noastră ca stat de atunci încoace.

De aci încolo Asaki își închină zilele până la adănci bătrânețe literaturii și școlii în special.

În calitate de efor al școalelor, sub domnia lui Mihail Sturdza, isbutese a scoate cu desăvârșire limba greacă din clase și a ridică studiul celei naționale, ținând ca toate cursurile să se predee pe românește. El întentează proces călugărilor greci, care puseseră mâna pe moșiile dăruite de Vasile Lupul școlii dela Trei-Ierarchi și câștigă.

Pe la 1850. scoate o revistă intitulată; „Gazeta de Moldavia“; la 1854. tipăresce poezii, la 1862. fabule, apoi traduce drame și scrie originale. face călindare (1840—67) și prelângă aceste era și profesor.

Cum vedem, duce o activitate neîntreruptă și neobosită.

Asaki era unul din cei mai mari poligloți ai țării, cunoscea limbile elină, latină, franceză, italiană, germană, engleză, rusă și polonă, și a scris chiar în unele din ele.

El ține în mână facla întregii mișcări culturale naționale, care o dă, — luminând puternic, — generației ce-l urmează cu Alexandri, Cogălniceanu, Negri ș. a., ca să-și facă și ei datoria.

Asaki a murit la 1869. în etate de 81. ani.

Eată cine a fost și ce a lucrat George Asaki.

Asaki este acela, care a început și a pus temelia.

De aceea se ne închinăm cu respect înaintea petrii ce intrupează chipul aceluia, pe urmele căruiua călcăm.

Presă adănc recunoscătoare lui George Asaki. ia cu bucurie parte la sârbarea memoriei primului diarist moldovean.
„România“.

Plugova, în Octombrie 1890.

Nu poțiu întrelăsa a nu aduce la cunoștință publică ostenelele Dluî președinte al comitetului parochial *Traian Popoviciu* și ale Dluî primariu *Nicolae Pârvolescu* din *Plugova*, avute cu zugrăvirea și înfrumșetarea s. bisericii. Eară casa parochială, carea până aci nu aducea nici un venit și era deja cu totul ruinată și părăsită, tot numai prin conducerea Dlor s'a reparat și a devenit un izvor de venit; căci după puțin timp acoperindu-se toate spesele, aduce pe viitoriu un venit curat anual în cassa sântei bisericii de 150 fl. v. a.

Acestia sânt adevărați patrioți și merită laudă.

Cu toată stima
Stefan Urderian,

De lângă Sasca-Montană.

Comuna Rusova-Veche este o comună de 80. numere de case, ear locuitorii ei, puținii la număr, entusiasmați însă pentru cause frumoase. Parochul local *Vichentie Balea*, cu un an mai înainte a luat asuprași a forma un cor vocal, care de presinte constă din 36 de membri. D-Sa n'a cruțat nici puteri spirituali nici materialii. ba pot zice, multă osteneală i-a cauzat câștigarea statutelor aprobate. Astăzi reuniunea e provăzută cu toate cele necesari, și aceasta poate servi numai spre onoarea numitului paroch. Eată efectul acestei reuniuni:

Reuniunea a aranjat un concert împreunat cu teatrul în Sasca-Montană în 12. l. c. sub conducerea dluî diriginte *Paul Farca* din *Vărădia*, la care a luat parte un public foarte mare, încât abia încapea în localul cel mare al ospătării de acolo. M'a prins mirarea când văzuî tinerile coriste și coriști, cari abia de un an instruiți, eșcutând cântările cu atâta precisiune. Sopranul dulce și puternic ce a resunat din peptul coristelor era admirabil. Cântarea „Nevasta care iubese“ a secerat vii și șgomotoase aplause, ha chiar a trebuit să se repeteze.

După concert a urmat cântecelul comic „Herșcu-Boscengiu“ eșcutat de *Dl Nicolae Rachiciu*, membru al reuniunii cu atâta desteritate, încât streinilor le părea de necrezut, că și terenii nostri sânt în stare a escela pe terenul acesta. *Arvinte și Pipelea* încă a reușit foarte bine. În fine s'au jucat jocurile naționale, *Călușeriul*, *Bătuta* și *Hora Călușerilor*, cari au fost jucate cu atâta tact, încât au lăsat privitorilor o prea plăcută impresiune.

După reprezentațiunii urmă joc până în zori când apoi ne-am despărțit mângăiați și satisfacți. Felicităm

decî atât membrii reuniunii cât și pe bravul lor președinte și paroch *Vichentie Balea*, și-i rugăm ca și altădată să ne delecteze cu astfelu de plăcute surprinderi.

Un participant.

A v i s !

Necesitatea de a da viitorilor membri activi ai corului „Soțietății române de cântări și musică din Caransebeș“ o *instrucțiune teoretică și practică*, care să înlesnească cultivarea rațională a musicii, a îndemnat comitetul numitei soțietăți a tinde la realizarea următoarelor scopuri:

Prin instrucțiune temeinică treptată și serioasă se va stăruî a atinge cu încetul gradul necesariu de orientare teoretică și deprindere practică în ale musicii, așa ca membrii corului să poată contribui nu numai la o execuțiune în cor, cât mai perfecționată, ci să fie puși în poziție de a-și gusta cu pricepere, cu interes și cu plăcere adevărat estetică frumșetele melodiei și ale armoniei.

În conformitate cu conclusele adunării generale ținută la 21. Octombrie a. c. st. v., comitetul soțietății organizează spre acest scop un

Curs gratuit de musică vocală,

pentru toți cei-ce doresc a fi instruiți în cântare.

Cursul se va deschide în Caransebeș la 4 Noembrie a. c. st. v. și se va continua în decursul lunelor de eamnă sub conducerea profesorului de musică și a dirigintului de cor *Dl A. Sequens*.

Acest curs va avea două despărțeminte paralele, unul pentru bărbați, (Tenor și Bass) și altul pentru femei (Sopran și Alto).

Fie-care despărțemint se va ocupa separat în câte 2 oare pe săptămână. Oarele și localul de instrucțiune se vor fixa mai târziu.

Soțietatea de cântări își impune jertfele pentru a mijloci o *instrucțiune gratuită în interesul lătirii cunoștințelor musicale*. Participătorii însinuați primesc în schimb obligămintul de a frecventa oarele de instrucțiune regulat și a stăruî cu tot deadinsul ca să-și însușască cunoștințele de lipsă, dând atențiune cuvenită îndrumărilor ce le vor primi și supunându-se întru toate disciplinei cursului.

Frecventarea nu se poate întrerupe înainte de finea cursului. Participătorii poate să fie concediat pe un timp sau pentru totdeauna, numai în urma unei cereri motivate și acceptate de comitet, rezervându-se acestuia dreptul de a concedia pe unul sau alt participătoriu și fără cerere expresă. Părăsirea cursului fără motive acceptate din partea comitetului, îi dă acestuia dreptul de a reclama pentru fie-care oară de instrucțiune frecventată taxa de 50 cr. v. a.

Fie-care participătoriu, care a dovedit un progres indelungit, primesce la finea cursului un certificat, estradat de comisiunea ce se va esmite din partea comitetului pentru inspecționarea cursului și constatarea rezultatului instrucțiunii.

Certificatul obținut dă absolventului facultatea de a intra și de a fi primit ca membru activ fără taxe în corul societății de cântări și musică din Caransebeș, și în această calitate a se bucura de toate favorurile și drepturile statutare ale celorlalți membrii ai societății.

Fie-care participant se dechiară, că primesce condițiunile însemnate mai sus.

Însinuările la cursul de musică vocală sunt a se face la președintele societății, cel mult până la 3 Noemvrie a. c. st. v.

Caransebeș la 25. Octomvrie 1890.

Pentru comitetul societății române de cântări și musică.

Stefan Velovan m. p.,
președintele societății.

Otto Popovicu m. p.,
notariul societății.

Varietăți.

Societatea românească de cântări din Caransebeș în Dumineca trecută ținând adunare generală s'a restaurat în modul următoriu: Președinte Stefan Velovan, notariu Oto Popovicu, cassariu Ioan Stoian. În comitet s'au ales: Traian Barzu, Petru Cornean, Constantin Călțun, George Imbronovicu, Mihaiu Săbău.

Dnul Pefru Borlovan născut în comuna Selbăgel, ppviteratul Logojului, din părinți plugari, a absolvat studiile medicinei în Viena și în 18. Octomvrie a. c. n. a obținut diploma de Doctor în medicina universă.

Cancelarie advocațională. Am onoare a face cunoscut on. public, că dela începutul lunei lui Octomvrie st. n. mi-am permutat cancelaria advocațională din Baia de Crisiu la Cluj, în belszén-uteza Nr. 13. — Cu stimă: *Dr. Georgiu Ilea*, avocat.

Constituirea societății de lectură „Petru Maior” pe anul școl. 1890/91., carea s'a efectuit în modul următoriu: **Comitetul:** Președinte George Bogoevicu drd jur., vicepreședinte T. N. Babeș stud. jur., notariu Corneliu Jurca și Amos Gligor stud. jur., bibliotecariu Petru Pența stud. jur., cassariu Emilian Popescu stud. fil., controlor Ioan Petrovicu stud. fil. econom Petru Anca stud. jur. **Comisiunea literară:** Petru Anca stud. jur.; Ath. Bradean stud. med.; Ioan Curția fil. abs.; Mihaiu Ciuta stud. jur.; Ath. Gava stud. med.; Petru Hubian stud. med.; Ales. Mihuşa stud. fil. — Pentru comitet: *Drd George Bogoevicu*, președinte. *Ath. Bradean*, secretariu.

Panorama internațională a Dluî *J. W. Strecker*, despre carea am luat notiță în numărul trecut al foaiei

noastre, s'a deschis alaltă crî în localul casei diecesane și conține tablouri foarte interesante și demne de văzut. Facă programa:

Svizzera în grandeta sa, cu ghițării, lacurile și cu Alpii. Gotthard și Rigi cu drumurile lor.

Grotta de cristal dela Chamounix în Savoia. Mont-blanc ș. a.

Esposiția din Paris din 1889. Turnul Eifel; Palatul de belle-arte, ș. a. ș. a.

Franța cu monumentele sele istorice din timpul vechiu și nou.

Palatele feerice ale regelui Ludovic II din Bavaria cu reședința din Munich.

Orientalul cu minunile sele: Palestina, Egiptul cu piramidele, sfinxul, cataractele Nilului ș. a. Grecia, Acropolis, ș. a. Turcia ș. a.

Roma cu Vaticanul, biserica lui s. Petru, forul lui Traian etc.

Italia în toată frumșeta ei, Neapol, Vesuvul, Pompeii, Milanul, Veneția, ș. a.

Rinul în grandeta trecutului și a prezentului; Catedrala din Colonia ș. a.

Vieța lui Isus, după pasiunile de Oberammergau.

Austria Alpină: Isvorul Savei, Triglavul, Veldes, Abbazia.

America, Niagara; apoi Svedia, Norvegia și Danimarca, Rusia, Sibiria, peisage de eamnă.

Panorama va fi deschisă dela 3 oare dup' ameză până la 10 oare seara.

Avis. Doritorii de a înființa coruri vocale de plugari sunt rugați a se adresa la subscrisul, care pentru lunile de eamnă stau la dispozițiune spre a instrua astfel de coruri. Eu dispun de 3 liturgii cor mixt și de bărbați, imnuri funerale și de o mulțime de cântări naționale dintre cele mai alese. *Traian Tomașiu*, diriginte de cor în *Japan* u. p. *Bujor* (Bozsúr).

Rectificare. Sub rubrica bibliografie din Nr. trecut al foaiei noastre s'a străcurat eroarea de tipariu, că în loc de *Voințchi*, carele este numele autorului broșurei „Morala testamentului vechiu” s'a tipărit *Voințchi*.

Bătrânul artist Millo se va duce în curând să se stabilească definitiv la Paris. Înainte însă de a părăsi România, va face un „turneu de adio” prin România, când va visita aproape toate capitalele județelor și va da o serie de reprezentațiuni. În Paris, bătrânul artist Millo se va ocupa cu scrierea memoriilor sale, care vor cuprinde 8 volume.

Mulțămită publică. Subscrisul în numele comunei bisericesci, vin și pe această cale a esprima cele mai călduroase mulțămite economului *Nicolae Covaciu*, carele din pietate creștinească a binevoit a dona s. noastre biserici, întru memoria reposatei sale soții, un policandru frumos. Pentru acest marinos dar atotputintele se binecuvinte pe dăruitoriu, car sufletul în Domnul reposatei sele soții

să-l așeze în loc luminos în loc de verdeață și de odihnă, de unde a fugit durerea înfrustarea și suspinarea. Togir, în 18. Octomvrie 1890. *Corneliu Marcu*, preot gr. or. rom.

O nouă invenție. „Liberté Roumaine“ scrie: Dl sublocotenent, Theodor Dimitrescu, din flotilă, a inventat de curând o nouă cismă, chemată a aduce mari servicii armatei. Avantajul acestei încălțăminte este, că talpa ținută numai printr'un sistem de cârlige din cele mai ingenioase, se poate schimba la minut și în orî ce timp fără să fie necesariu a schimba cisma. Apoi partea superioară a cismeî este ținută prin curele, cari permit ale strînge după dorință pe pulpa piciorului. Avantajul acestei noii încălțăminte este imens, căci nu numai că rezultă o economie enormă, permițînd a schimba talpa usată, mai mult încă ea ușurează cu 2 kilograme sacul soldatului. Noua cismă a sublocotenentului Th. Dimitrescu a obținut brevetul pentru Franca, Germania și Anglita. Ministrul român de războiu a decis în principiu adoptarea ei și a dispus a se confecționa deocamdată 30 de părechi pentru experimentare.

Bibliografie.

Călindariu pe anul dela Christos 1891. Anul XII. Prețul 30 cr. Arad. Tipografia diecesană gr. or.

Cuprinsul: Partea călindarică. — Călindariu meteorologic sau fazele lunilor și profetii climatice pe a. 1891. — Călindariu economic. — Genealogia Casei domnitoare austriace și a caselor domnitoare din alte state europene. — Șmatismul mitropoliei și al diecesii Aradului. — Consemnarea tîrgurilor din Ungaria și din Ardeal. — Scala timbrelor și Taxele de postă și telegraf în Ungaria. — Tarifa de zone la drumul de fer.

Partea literară: Războiul, de Aug. Hamsea. — Prohod na Sibyr, poezie de V. Alexandri. — † Vasilie Alexandri. — La mormîntul lui V. Alexandri, poezie. — Lunca din Mircesci, poezie de V. Alexandri. — Știința în serviciul omenimei. — Cîntec Haiducesc, poezie de V. Alexandri. — Doina, poezie de M. Eminescu. — Pentru ce e bună învățătura? de I. Groșoreanu. — Desrobirea Țiganilor, poezie de V. Alexandri. — Mîntea, poezie de A. Mureșan. — Fericirea; Corvin și Stefan, poezie de D. Bolintineanu. — Cucul, fabulă de Gr. M. Alexandrescu. — Melcul și Cioara, fab. de N. T. Orășanu. — Îmbunătățirea stării materiale a poporului nostru, de I. Groșoreanu. — Cîntece populare, poes. de Rom. Bortos. — Doine și Hore populare de Teod. Daul. — Multe și de toate. — Anunțuri.

„**Graiul Ardelenesc**“ în raport cu limba literară de preste Carpați, de A. Șuluț-Cărpinișeanu, doctor în litere. (Se vinde în folosul școalei civile de fete a „Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român“). Sibiu, tipariul tipografiei arhidieceșane. 1890. *Prețul 20 cr. (50 bani)*,



Apel!

Cătră conșoții lucrători din Caransebeș și Caransebeșul-Nou. (Satul nemțesc).

Conșoților lucrători! Învoiți-ve ca să creați o instituție, care e deja în activitate și în alte orașe provinciale.

Întrunirea nu urmărește nici un scop politic ci numai ajutorarea reciprocă a lucrătorilor, ca toți, fie bărbat ori femeie, servitoare ori învețăcel — pe scurt, toți care trăsesc din lucrul mânilor lor, — să se ajute la cazuri de morburî, nefericiri și de moarte; prin urmare fie-cine poate lua parte.

Spre a ajunge aceasta e de lipsă ca în Caransebeș să se înființeze o filie a casei generale a lucrătorilor, morboșilor și invalidilor, care își are reședința sa în Buda-pesta, precum există astfelu de filiale în alte locuri ca Timișoara, Logoj, Recița, Panciova, etc.

Spre scopul acesta se va ținea la 16. Noemvrie 1890. st. n. în otelul (ospătăria) Dluî W. Schnur o

adunare generală a lucrătorilor

la carea Vă invităm noi.

Lucrătorilor și lucrătoarelor! Înfațișați-Vă în număr cât de mare la adunarea aceasta, căci e vorba numai de binele Vostru la cazuri de morburî și nefericiri.

Ordinea zilei:

I. Explicarea și deșbaterea singuratecilor paragrafi din cassa generală a lucrătorilor morboși și invalidi, care își are reședința sa în Budapesta.

II. Ce preț ar avea o filială a casei generale a lucrătorilor morboși și invalidi în Caransebeș pentru cei-ce dau și primesc lucrători ori lucrătoare.

III. Prenotarea naționalelor lucrătorilor și lucrătoarelor, care doresc primirea în reuniune.

IV. Alegerea funcționarilor prescriși de centrală.

V. Regularea cauțiunei plenipotențiatului filialei.

VI. Depunerea competențelor de intrare, din partea lucrătorilor și lucrătoarelor ce vor intra.

VII. Diverse afaceri.

VIII. Arătarea grabnică a funcționarilor aleși la oficialatele competente.

La dorința lucrătorilor ai dluî *I. Bibel*:

Mihaïu Dirschlmayer,
petrarlu.

Jacob Schöner,
poleitorlu.

Posta Redacțiunii.

Tr. T. în Jup. Cele comunicate, nu sînt de interes public.